

Ansvarsförsäkringsskyddets betydelse vid tillämpning av 3 kap 6 § SKL

MARCUS RADETZKI¹

1. Introduktion

I 3 kap 6 § första stycket SKL² återfinns en regel som föreskriver att skadestånd för sakskada som grundas på 3 kap 1–2 §§ SKL kan jämkas med hänsyn till föreliggande försäkringar eller försäkringsmöjligheter. Härvid avses försäkringar och försäkringsmöjligheter på såväl den skadelidandes som skadevällarens sida. Syftet med 3 kap 6 § SKL är att kostnaden för sakskada som skall ersättas med stöd av de stränga ansvarsreglerna i 3 kap 1–2 §§ SKL i största möjliga utsträckning skall allokeras till någon befintlig försäkring eller motsvarande anordning och därigenom spridas på ett större kollektiv.

Utgångspunkten för denna uppsats är den mycket vanligt förekommande situationen att en sakskada för vilken skadeståndsansvar kan grundas på 3 kap 1–2 §§ SKL omfattas av en egendomsförsäkring samt att egendomsförsäkringsgivaren, efter att ha utgivit ersättning till den skadelidande, regressvis kräver skadestånd från den ansvarige. Ytterligare en utgångspunkt är att den senare tecknat ansvarsförsäkring som i och för sig omfattar den inträffade skadan. I denna situation brukar den ansvarige inte yrka att skadeståndet skall jämkas med stöd av 3 kap 6 § SKL annat än om det yrkade skadeståndsbeloppet överstiger det för ansvarsförsäkringen avtalade försäkringsbelopp.³ Till detta kommer att förekommande jämningsyrkanden följdriktigt

¹ Värdefulla synpunkter på tidigare versioner av denna uppsats har lämnats av Lasse Ljung, Maria Sjöborg Wiksten och Jessika van der Sluijs.

² Skadeståndslag (1972:207). I det följande benämns denna regel 3 kap 6 § SKL (utan angivande av att det är första stycket som avses). Bestämmelsens andra stycke, som möjliggör jämkning i en helt annan situation, behandlas ej i denna uppsats.

³ Försäkringsbeloppet anger den maximala ersättning som vid varje skada kan betalas ur försäkringen. Stundom benämns detta belopp försäkringens maxbelopp. Det brukar även föreskrivas att den totala ersättningen under försäkringstiden inte kan överstiga ett visst

brukar begränsas till ett belopp som motsvarar nämnda försäkringsbelopp.⁴ I rättspraxis har sådana jämningsyrkanden ansetts välgrundade.⁵

Att sådan jämkning, i enlighet med det nyss nämnda syftet bakom 3 kap 6 § SKL, bidrar till att skadekostnaden allokeras till föreliggande försäkringar är uppenbart. Lika uppenbart är emellertid att förekommande jämningsyrkanden med åtföljande jämkning ej leder till att den eftersträlvade skadekostnadsallokeringen ernås fullt ut. Det torde nämligen vara ovanligt att den ersättning som faktiskt betalas ur en ansvarsförsäkring fullt ut motsvarar fastställt skadestånd alternativt avtalat försäkringsbelopp. I första hand beror detta på att ersättning ur ansvarsförsäkring i stort sett undantagslöst reduceras med ett självriskbelopp som den ansvarige själv får bära.⁶

Ponera att en egendomsförsäkringsgivare regressvis kräver skadestånd från ett bolag som enligt 3 kap 1 § SKL ansvarar för inträffad skada. Kravet uppgår till 1 000 000 kr. Skadan omfattas i och för sig av en ansvarsförsäkring vars försäkringsbelopp respektive självrisk uppgår till 2 000 000 kr respektive 50 000 kr. Ponera vidare att den ansvarige i enlighet med vad som i denna situation är sedvanligt, avstår från att yrka jämkning enligt 3 kap 6 § SKL. Skadeståndsbeloppet om 1 000 000 kr kommer då att överstiga den ansvarsförsäkringsersättning om 950 000 kr vartill den ansvarige efter avdrag för självrisk äger rätt. Om kravet i stället uppgår till 3 000 000 kr, varvid den ansvarige på sedvanligt sätt yrkar jämkning till det avtalade försäkringsbelopp-

antal (ofta två) försäkringsbelopp. Begränsningar av det sistnämnda slaget medför att det efter skada som omfattas av försäkringen finns skäl att "fylla på" försäkringsbeloppet under pågående avtalstid (se Dennerstahl, Ansvarsförsäkring för företag, 13 uppl, Lund, 2009, s 24). För exempel på villkorsbestämmelser avseende avtalat ansvarsförsäkringsbelopp, se C.08 tillsammans med C.43.1 i det villkor för ansvarsförsäkring som återges i Lagerström, Företagsförsäkring, 3 uppl, Stockholm, 2007, s 284 och s 288 samt 3.5 i det villkor för ansvarsförsäkring som återges i Dennerstahls nyss nämnda bok, s 23 f.

⁴ Det sistnämnda förhållandet illustreras tydligt av svarandens jämningsyrkande i Lunds tingsrätts mål T 4819-04 och T 4871-04 (avgjorda genom dom 2010-04-29, sedermera överklagade och avgjorda av Hovrätten över Skåne och Blekinge genom dom 2011-05-12 i mål T 1438-10 (överklagad och ej lagakraftvunnen; prövningstillstånd meddelat av Högsta domstolen)). En jämförande hänvisning kan också göras till svarandens jämningsyrkande i NJA 1996 s 118 (där förhållandena emellertid var särpräglade såtillvida att ansvarsförsäkringsgivaren vid tidpunkten för talans väckande redan hade utbetalat ansvarsförsäkringsbeloppet till käranden).

⁵ Se NJA 1996 s 118.

⁶ För exempel på villkorsbestämmelser avseende självrisk, se C.42 i det villkor för ansvarsförsäkring som återges i Lagerström, Företagsförsäkring, 3 uppl, Stockholm, 2007, s 287 och 3.6 i det villkor för ansvarsförsäkring som återges i Dennerstahl, Ansvarsförsäkring för företag, 13 uppl, Lund, 2009, s 25.

pet om 2 000 000 kr och domstolen godtar detta yrkande blir resultatet att skadeståndsbeloppet om 2 000 000 kr överstiger den ansvarsförsäkringsersättning om 1 950 000 kr vartill den ansvarige efter avdrag för självrisk äger rätt.

Till det nu sagda kommer att det försäkringsbelopp som gäller för en ansvarsförsäkring som regel skall förslå till inte endast det skadestånd som den ansvarige har att utge, utan även till utrednings-, förhandlings-, rättegångs- och skiljemannakostnader⁷ som den försäkrade åsamkas eller åläggs att betala och som inte kan utfås av motpart eller annan.⁸ I den mån sådana kostnader belastar försäkringen reduceras utrymmet för försäkringsersättning som avser att täcka det skadestånd som den ansvarige har att utge med följd att denne riskerar att själv tvingas utge en del härav.⁹

Ponera att en egendomsförsäkringgivare regressvis kräver skadestånd från ett bolag som enligt 3 kap 1 § SKL ansvarar för inträffad skada. Kravet uppgår till 2 000 000 kr. Skadan omfattas i och för sig av en ansvarsförsäkring vars försäkringsbelopp också uppgår till 2 000 000 kr. Till detta kommer att utredning och förhandling beträffande skadeståndet medfört att den ansvarige ådragit sig hanteringskostnader om 100 000 kr som enligt försäkrings-

⁷ I det följande nyttjas uttrycket hanteringskostnader som en sammanfattande term för dessa olika kostnader.

⁸ För exempel på villkorsbestämmelser beträffande sådana kostnader, se C.08 i det villkor för ansvarsförsäkring som återges i Lagerström, Företagsförsäkring, 3 uppl, Stockholm, 2007, s 284 och 3.5 i det villkor för ansvarsförsäkring som återges i Dennerstahl, Ansvarsförsäkring för företag, 13 uppl, Lund, 2009, s 23. Mera generellt kan hänvisas s 24 i Dennerstahls nu nämnda bok samt till Renmar mfl, Försäkring för företag, 9 uppl, Stockholm, 2003, s 65. Det bör måhända betonas att enbart kostnader för arbete som utförts av annan än försäkringsgivarens egen personal avses. Att försäkringsgivarens egen jurist utreder skadeståndsansvar och för den försäkrades talan i rättegång medför sålunda inte någon kostnad som på nu ifrågasatt sätt belastar ansvarsförsäkringen. En sådan kostnad uppkommer däremot för det fall att sådana uppgifter läggs ut på en extern konsult. För att sådana externa kostnader alls skall omfattas av försäkringen krävs för övrigt att de bakomliggande åtgärderna beslutats eller annars godtagits av försäkringsgivaren (se Dennerstahl, Ansvarsförsäkring för företag, 13 uppl, Lund, 2009, s 31 f).

⁹ I realiteten torde det emellertid vara ovanligt att försäkringsgivaren på detta sätt åberopar att externa kostnader avseende åtgärder som beslutats eller annars godtagits av denne medför att försäkringsbeloppet inte förslår till hela det utdömda skadeståndet. Det får antas att denna återhållsamhet motiveras av marknadsrelaterade hänsynstaganden. Några formella hinder mot en sådan mot den försäkrade synnerligen ogynnsam avtalsstillämpning återfinns emellertid ej, bortsett från möjligheten att en sådan någon gång skulle kunna anses vara i sådan grad oskälig att de bakomliggande villkorsbestämmelserna skulle kunna bli föremål för jämkning med stöd av 36 § lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrätts område.

villkoren skall betalas ur försäkringen och därvid belasta försäkringsbeloppet. Ponera vidare att den ansvarige i enlighet med vad som i denna situation är sedvanligt, avstår från att yrka jämkning enligt 3 kap 6 § SKL. Skadeståndsbeloppet om 2 000 000 kr kommer då att överstiga den ansvarsförsäkringsersättning om 1 900 000 kr vartill den ansvarige efter avdrag för hanteringskostnader äger rätt. Om kravet i stället uppgår till 3 000 000 kr, varvid den ansvarige på sedvanligt sätt yrkar jämkning till det avtalade försäkringsbeloppet om 2 000 000 kr och domstolen godtar detta yrkande blir resultatet detsamma, nämligen att skadeståndsbeloppet om 2 000 000 kr överstiger den ansvarsförsäkringsersättning om 1 900 000 kr vartill den ansvarige efter avdrag för hanteringskostnader äger rätt.

Mot bakgrund av nu skildrade förhållanden syftar den följande framställningen till att analysera om det finns förutsättningar för att driva jämkningen enligt 3 kap 6 § SKL längre än vad som vanligen yrkas. Närmare bestämt är syftet att undersöka om jämkning enligt denna bestämmelse skulle kunna drivas så långt att skadeståndet inte tillåts överstiga det belopp som faktiskt kan betalas ur föreliggande ansvarsförsäkring efter avdrag för självrisk samt i förekommande fall för hanteringskostnader som belastar försäkringen på ett sådant sätt att yrkat skadestånd ej rymms inom det avtalade försäkringsbeloppet.¹⁰

2. Den fortsatta framställningens uppläggning

Den fortsatta framställningen är upplagd enligt följande. I avsnitt 3 återfinns en närmare presentation av den här ifrågavarande jämkningsregeln i 3 kap 6 § SKL. I avsnitt 4 behandlas uppsatsens huvudfråga som gäller huruvida jämkning enligt denna bestämmelse möjligen skulle kunna drivas ända till det belopp som faktiskt kan betalas ur föreliggande ansvarsförsäkring efter avdrag för självrisk och i förekommande fall för hanteringskostnader som belastar försäkringen på ett sådant sätt att yrkat skadestånd ej rymms inom det avtalade försäkringsbeloppet. Mot denna bakgrund återfinns i avsnitt 5 några reflektioner beträffande en delvis motsvarande frågeställning som kan uppkomma på den kommersiella avtalsrättens område och som gäller den närmare innebörden av avtalsbestämmelser som begränsar en parts skadestånds-

¹⁰ Uppsatsen är således rättstekniskt orienterad. De olika rättspolitiska synpunkter som kan anföras för och emot jämkningsregeln i 3 kap 6 § SKL behandlas således inte annat än i den mån det krävs för att analysera den nyss nämnda frågeställningen.

skyldighet genom en hänvisning till dennes försäkringsskydd. En kort sammanfattning av uppsatsens slutsatser återfinns avslutningsvis i avsnitt 6.

3. Närmare om 3 kap 6 § SKL

3.1 Allmänt

Inom skadeståndsrätten skiljs traditionellt mellan regler beträffande ansvarsförutsättningar, skadeståndsberäkning respektive jämkning.¹¹ Det råder inte någon tvekan om att 3 kap 6 § SKL utgör en jämningsregel.¹² Den har efter en smärre omredigering vid 1975 års reformarbete¹³ erhållit följande lydelse:

”Ersättning enligt 1 eller 2 § för sakskada kan jämkas, om det är skäligt med hänsyn till föreliggande försäkringar eller försäkringsmöjligheter.”

3.2 Tillämpningsområde

Tillämpningsområdet för 3 kap 6 § SKL är snävt tillskuret. Den föreskrivna jämningsmöjligheten avser endast ersättning enligt 3 kap 1 § SKL som reglerar arbetsgivares principalansvar¹⁴ eller enligt 3 kap 2 § SKL som reglerar det allmännas ansvar för felaktig myndighetsutövning.¹⁵ Till detta kommer att jämkning med stöd av 3 kap 6 § SKL endast kommer i fråga beträffande ersättning för sakskada.¹⁶ Inom ramen för sitt tillämpningsområde möjliggör 3 kap 6 § SKL jämkning om det är skäligt med hänsyn till föreliggande försäkringar eller försäkringsmöjligheter. Att de befintliga och möjliga försäkringar som avses utgörs av såväl egendomsförsäkring som ansvarsförsäkring har framgått i avsnitt 1.

¹¹ I fråga om denna indelning kan hänvisning göras till Radetzki, Praktisk skadeståndsbedömning, 2 uppl, Lund, 2010, s 12 f.

¹² Detta följer redan av regelns lydelse. Se även Bengtsson & Strömbäck, Skadeståndslagen. En kommentar, 4 uppl, Stockholm, 2011, s 132 samt Dufwa, Flera skadeståndsskyldiga, Stockholm, 1993, s 1580.

¹³ Se prop 1975:12 s 144 f där det framgår att omredigeringen på intet sätt syftade till att på något sätt förändra regelns innebörd.

¹⁴ I fråga om tillämpningsområdet för 3 kap 1 § SKL, se Bengtsson & Strömbäck, Skadeståndslagen. En kommentar, 4 uppl, Stockholm, 2011, s 83 ff med vidare hänvisningar.

¹⁵ I fråga om tillämpningsområdet för 3 kap 2 § SKL, se Bengtsson & Strömbäck, Skadeståndslagen. En kommentar, 4 uppl, Stockholm, 2011, s 96 ff med vidare hänvisningar.

¹⁶ I fråga om innebörden av begreppet sakskada, se Radetzki, Skadeståndsberäkning vid sakskada, 2 uppl, Stockholm, 2012, s 11 med vidare hänvisningar.

3.3 Innebörd

I fråga om jämningsregelns närmare innebörd ger lagtexten däremot inte någon ledning. Dess förarbeten är emellertid klargörande.¹⁷ Här framträder att regeln avser krav på skadestånd¹⁸ som framförs av (a) försäkringsbolag på den skadelidandes sida som ersatt skadad egendom, (b) så kallade självförsäkrare (som på grund av sin storlek inte är i behov av försäkring) samt (c) skadelidande som försummat att ordna ett fullgott försäkringsskydd.¹⁹ Syftet med 3 kap 6 § SKL är, i enlighet med vad som framgått i avsnitt 1, att kostnaden för sakskada som skall ersättas med stöd av de stränga ansvarsreglerna i 3 kap 1–2 §§ SKL i största möjliga utsträckning skall placeras på någon befintlig försäkring. Detta innebär att jämkning inte är erforderlig i den mån skadeståndsansvaret omfattas av ansvarsförsäkring. Fullt skadestånd kan således utdömas i denna situation. I den mån skadeståndsansvaret ej omfattas av sådan försäkring skall jämkning däremot ske med följd att skadekostnaden placeras på den försäkring som finns på den skadelidandes sida.²⁰ Undantags-

¹⁷ Se prop 1972:5 s 228 ff och s 536 f. Ännu tydligare anvisningar återfinns i SOU 1975:103 s 44 ff. Dessa anvisningar har av allt att döma lagts till grund för framställningen i Bengtsson & Strömbäck, Skadeståndslagen. En kommentar, 4 uppl, Stockholm, 2011, s 134 ff. Den följande framställningen baseras på nu angivet material.

¹⁸ I det senare lagstiftningsarbetet har det framhållits att regeln enligt dess motiv i första hand är avsedd att tillämpas på stora skador (se exempelvis SOU 1989:88 s 141 och Ds 1993:39 s 201). Även i litteraturen återfinns uttalanden i denna riktning (se Bengtsson & Strömbäck, Skadeståndslagen. En kommentar, 4 uppl, Stockholm, 2011, s 133). I nämnda motiv (prop 1972:5 s 228 ff och 537 ff) finns emellertid inte några explicita uttalanden härom. Inte heller i SOU 1975:103 har några tydliga uttalanden med denna innebörd kunnat återfinnas. Mot bakgrund av föreliggande hänvisning till vad som kan anses skäligt framstår det emellertid som tämligen uppenbart att bestämmelsen utformats med sikte på i första hand stora skador (jfr Hellner & Radetzki, Skadeståndsrätt, 8 uppl, 2010, s 422 där inriktningen mot i första hand ”mycket stora skador” nämns utan någon explicit hänvisning till bestämmelsens förarbeten).

¹⁹ Det bör betonas att med försummelse i detta sammanhang inte avses annat än mycket klara avvikelser från vad som kan anses utgöra god ordning i fråga om försäkringsskydd i motsvarande situationer, såsom exempelvis när ägaren av en fastighet helt underlåtit att teckna brandförsäkring eller tecknat en sådan försäkring med villkor som ger ett försäkringsskydd som påtagligt avviker från vad som kan anses normalt. Och det torde krävas att ägaren gjort ett aktivt val i detta hänseende eller vid återkommande tillfällen förbisetat att säkerställa att försäkringsskyddet är av fullgod natur. Om avsaknaden av fullgott skydd endast beror på ett tillfälligt förbiseende eller misstag är det således knappast fråga om en försummelse av här ifrågavarande slag. Vid sidan om ovan åberopade förarbetsuttalanden kan hänvisning i detta avseende göras till Bengtsson & Strömbäck, Skadeståndslagen. En kommentar, 4 uppl, Stockholm, 2011, s 133.

²⁰ Alternativt på en självförsäkrare enligt (b) ovan eller, till nöds, på ett subjekt som enligt

situationer förekommer emellertid. En sådan föreligger när ansvarsförsäkring ej tecknats på grund av att den skadeståndsskyldige är självförsäkrare i fråga om skadeståndsansvar. En annan undantagssituation föreligger när den ansvarige försummat att teckna fullgod ansvarsförsäkring.²¹ Dessa situationer bör naturligtvis likställas med situationer där ansvarsförsäkring tecknats. Ett hypotetiskt resonemang blir därför nödvändigt. I den mån skadeståndsansvaret skulle ha omfattats av en ansvarsförsäkring för det fall att sådan tecknats skall fullt skadestånd utdömas. I den mån skadeståndsansvaret ej skulle ha omfattats av en sådan försäkring skall jämkning ske.

3.4 Rättspolitisk bakgrund

Den rättspolitiska bakgrunden till 3 kap 6 § SKL utgörs av den allmänna syn på skadeståndsrätten som var förhärskande vid tidpunkten för SKL:s tillkomst. Ett mål på längre sikt var då att egendomsskador i största möjliga utsträckning borde ersättas av frivillig försäkring på den skadelidandes sida. Det fanns således planer på att ersätta den dispositiva regeln i 25 § GFAL²² med tvingande lagstiftning som i stor utsträckning skulle hindra regresskrav med anledning av sakskada. 3 kap 6 § SKL innebar ett litet första steg i denna riktning. Några ytterligare steg i denna riktning har emellertid inte tagits. De förslag om begränsningar i regressrätten som sedermera lades fram under 1970- och 1980-talen²³ ledde nämligen inte till lagstiftning. I 2005 års FAL²⁴ infördes i stället regler²⁵ om oinskränkt regressrätt.²⁶

(c) ovan försummat att teckna ett fungerande försäkringsskydd och som därför får ”skylla sig själv” (se Bengtsson & Strömbäck, Skadeståndslagen. En kommentar, 4 uppl, Stockholm, 2011, s 133).

²¹ Även i detta sammanhang fordras en mycket klar avvikelse från vad som kan anses utgöra god ordning i fråga om försäkringsskydd, såsom exempelvis när ett större företag helt underlåtit att teckna ansvarsförsäkring eller tecknat en sådan försäkring med villkor som ger ett försäkringsskydd som påtagligt avviker från vad som kan anses normalt, utan att detta berott på ett tillfälligt förbiseende eller misstag. Vid sidan om ovan åberopade förarbetsuttalanden kan hänvisning i detta avseende göras till Bengtsson & Strömbäck, Skadeståndslagen. En kommentar, 4 uppl, Stockholm, 2011, s 133.

²² Lag (1927:77) om försäkringsavtal (upphävd).

²³ Se SOU 1975:103 (de föreslagna reglerna på s 9 ff) och SOU 1989:88 (de föreslagna reglerna på s 60 och s 72 f).

²⁴ Försäkringsavtalslag (2005:104).

²⁵ Se 7 kap 9 § och 8 kap 19 §.

²⁶ Se Bengtsson & Strömbäck, Skadeståndslagen. En kommentar, 4 uppl, Stockholm, 2011, s 132. Även Radetzki, Praktisk skadeståndsbedömning, 2 uppl, Lund, 2010, s 84.

I ljuset härav skulle det naturligtvis kunna ifrågasättas om inte 3 kap 6 § SKL borde utmönstras ur lagstiftningen.²⁷ Detta har emellertid inte skett. Fortfarande anses det uppenbarligen vara önskvärt att kostnaderna för sakskada som skall ersättas med stöd av de stränga ansvarsreglerna i 3 kap 1–2 §§ SKL pulvreras genom ianspråktagande av befintliga försäkringar.²⁸

3.5 Praktisk betydelse

Under lång tid hade 3 kap 6 § SKL utomordentligt begränsad praktisk betydelse.²⁹ Skälet härtill torde i första hand ha utgjorts av återhållsamhet från försäkringsbolagens sida i fråga om regresser. Den attityd som låg till grund härför har emellertid förändrats. Under de senaste 20 åren har det blivit allt vanligare att den försäkringsgivare som utgivit ersättning ur egendomsförsäkring aktivt försöker utnyttja föreliggande regressmöjligheter.³⁰ Att 3 kap 6 § SKL fått ökad praktisk betydelse är därför helt uppenbart.

4. Jämkning till det belopp som faktiskt kan betalas ur föreliggande ansvarsförsäkring efter avdrag för självrisk och hanteringskostnader?

4.1 Frågeställningen

I enlighet med vad som framgått i avsnitt 1 tar denna uppsats sikte på situationer där en egendomsförsäkringsgivare som utgivit ersättning regressvis

²⁷ Se SOU 2002:1 s 257 (särskilt yttrande av experten Bengtsson). Jfr Hellner, Skadestånd och ”heta arbeten”, JT, 1995/96, s 1129 f och även Ullman, Försäkring och ansvarsfördelning, Uppsala, 1999, s 388.

²⁸ Se Ullman, Försäkring och ansvarsfördelning, Uppsala, 1999, s 388 där det betonas att inte bara regeln som sådan utan även de tydliga motivuttalandena beträffande dess innebörd, varpå framställningen i avsnitt 3.3 baserats, alljämt äger giltighet. Se även Hellner, Skadestånd och ”heta arbeten”, JT, 1995/96, s 1129. I rättspraxis bekräftas det nu sagda av NJA 1996 s 118.

²⁹ Se SOU 1989:88 s 141.

³⁰ Se Hellner, Skadestånd och ”heta arbeten”, JT, 1995/96, s 1129 f. Följdriktigt har de överenskommelser beträffande regressfrågor som träffats mellan olika försäkringsbolag blivit alltmer uttunnade (i fråga om innebörden av dessa överenskommelser kan hänvisning göras till SOU 1989:88 s 141, SOU 2002:1 s 193 f; Ullman, Regressöverenskommelsen, Stockholm, 1999 samt www.svenskforsakring.se). Nämnade tendens bekräftades för övrigt och gjordes till föremål för debatt vid ett seminarium med titeln ”Regress som affärsidé – rättsliga och etiska problem” som genomfördes vid Stockholm Centre for Commercial Law i april 2012.

kräver skadestånd med stöd av 3 kap 1–2 §§ SKL från en ansvarig som tecknat ansvarsförsäkring som i och för sig omfattar den inträffade skadan. Avsnitt 3.3 har givit vid handen att frågan om huruvida jämkning med stöd av 3 kap 6 § SKL alls skall ske i denna situation och hur långt jämkningen i så fall skall drivas i hög grad påverkas av ansvarsförsäkringskyddets omfattning. Fråga uppkommer vad detta egentligen innebär. Är ansvarsförsäkringsbeloppet avgörande för jämningsmöjligheterna? Eller kan jämkningen drivas ända till det lägre belopp som faktiskt kan betalas ur försäkringen efter avdrag för självrisk och i förekommande fall för hanteringskostnader som belastar försäkringen så att yrkat skadestånd ej ryms inom försäkringsbeloppet?

4.2 Generella uttalanden om ansvarsförsäkringsbelopp och ansvarsförsäkringskydd

Av förekommande jämningsyrkanden att döma synes det vara en utbredd uppfattning att ansvarsförsäkringsbeloppet sätter en gräns för jämningsmöjligheterna. Vid regresskrav av här ifrågavarande slag är det nämligen, i enlighet med vad som framgått i avsnitt 1, mycket vanligt att den ansvarige avstår från att yrka jämkning med stöd av 3 kap 6 § SKL när yrkat skadestånd är lägre än föreliggande ansvarsförsäkringsbelopp. Och i andra fall brukar den ansvarige låta sig nöja med att yrka jämkning till nämnda belopp. Ett viktigt skäl till denna försiktighet utgörs av allt att döma av ett uttalande av Högsta domstolen i NJA 1996 s 118. Ett mindre bolag (A) hade i detta fall utfört rivningsarbeten i en byggnad. I arbetet ingick att ta bort ett par konsoler. Två arbetare nyttjade för detta ändamål en skärbrännare och handlade därvid oförsiktigt. Brand uppstod och elden spred sig till hela byggnaden. Denna var försäkrad i försäkringsbolaget B. B utbetalade ersättning med 10 400 000 kr och krävde därefter med stöd av 3 kap 1 § SKL regressvis skadestånd från A med motsvarande belopp. A yrkade att skadeståndet med stöd av 3 kap 6 § SKL skulle jämkas till 2 000 000 kr, vilket motsvarade försäkringsbeloppet för av A tecknad ansvarsförsäkring. Enär detta försäkringsbelopp inte kunde anses innebära något klart avsteg från vad som vid den aktuella tiden kunde anses höra till god ordning i verksamhet av det aktuella slaget ansåg Högsta domstolen att det skadestånd som A var skyldigt att utge till B skulle jämkas i enlighet med yrkandet.³¹

³¹ För det fall att försäkringsbeloppet varit så lågt att ett klart avsteg från god ordning i verksamhet av aktuellt slag varit för handen hade, i enlighet med vad som framgått i avsnitt 3.3, ett hypotetiskt resonemang av allt att döma blivit nödvändigt. I den mån skade-

Enär A på sedvanligt sätt endast yrkat jämkning till föreliggande ansvarsförsäkringsbelopp så ställdes den här aktuella frågan, om huruvida jämkningen måhända kan drivas längre, inte på sin spets i 1996 års fall. I Högsta domstolens domskäl uttalas emellertid att förarbetena till SKL utgår från att ”regress inte skall tillåtas beträffande den del av skadan som överstiger i vederbörande bransch gängse *ansvarsförsäkringsbelopp* [betonat här]”. Uttalandet ger onekligen ett intryck av att ansvarsförsäkringsbeloppet sätter en gräns för den jämkning som enligt förarbetena till SKL kan ske med stöd av 3 kap 6 §.

En närmare granskning ger emellertid vid handen att Högsta domstolens nyss citerade uttalande inte på ett korrekt sätt återspeglar vad som faktiskt uttrycks i förarbetena till SKL. Det förarbetsuttalande varpå Högsta domstolens uttalande baseras har följande lydelse:

”I den mån objektsförsäkring finns och täcker skadan men den skadeståndsskyldige saknar ansvarsförsäkring utan att kunna anses som självförsäkrare eller om skadan går utöver vad som täcks eller i allmänhet brukar täckas av ansvarsförsäkring, bör normalt regresskravet jämkas och skadan sålunda stanna på objektsförsäkringen. Detta gäller i princip också i fall då den ansvarige bort hålla försäkringsskydd men försummat detta. Om försummelsen framstår som ett klart avsteg från vad som anses höra till god ordning i verksamhet av det aktuella slaget, bör dock hänsyn härtill kunna tas och regressanspråket helt eller delvis bifallas, men givetvis bara i den omfattning det skulle ha varit täckt av en ordinär ansvarsförsäkring.”³²

Faktum är att det citerade uttalandet inte ger något som helst stöd för Högsta domstolens konklusion att ”regress inte skall tillåtas beträffande den del av skadan som överstiger i vederbörande bransch gängse *ansvarsförsäkringsbelopp* [betonat här]”. Högsta domstolens uttalande måste därför sägas vara missvisande.³³ Detta uttalande utgör således inte något övertygande skäl för att avstå från att yrka jämkning med stöd av 3 kap 6 § SKL när yrkat skade-

ståndsansvaret skulle ha omfattats av en försäkring med ett försäkringsbelopp som uppfyller kraven för sådan god ordning skulle fullt skadestånd ha utdömts. Ett sådant hypotetiskt resonemang fördes i Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2011-05-12 i mål T 1438-10 (ej lagakraftvunnen; prövningstillstånd meddelat).

³² Se prop 1972:5 s 538. Att det är detta uttalande som Högsta domstolen avser framgår av en hänvisning till tingsrättens dom där uttalandet citeras.

³³ En annan sak är att detta faktum inte medförde att utgången i målet hamnade i konflikt med förarbetena till 3 kap 6 § SKL, eftersom jämkning endast hade yrkats till föreliggande ansvarsförsäkringsbelopp.

stånd är lägre än föreliggande ansvarsförsäkringsbelopp och att i andra fall låta sig nöja med att yrka jämkning till nämnda belopp.

Snarare kan det nyss citerade förarbetsuttalandet sägas ge ett visst stöd för att det avgörande vid tillämpningen av 3 kap 6 § SKL är vad som faktiskt täcks av en existerande eller tänkt ansvarsförsäkring.³⁴ Följdriktigt har en sådan tolkning erhållit ett omfattande stöd. Tydligast i detta avseende har Skadeståndskommittén varit:

”Om principalen har ansvarsförsäkring som helt *täcker* [betonat här] ersättningen, har försäkringsgivaren full regressrätt ... .

Om principalen visserligen tecknat sådan ansvarsförsäkring som får anses normal för hans verksamhet men denna gjort undantag för skador av det aktuella slaget eller åtminstone inte täcker ersättningskravet helt, kan däremot ersättningen jämkas enligt 3:6, så att vad som inte *betalas av* [betonat här] ansvarsförsäkringen får stanna på sakförsäkringen.”³⁵

Även i doktrinen återfinns ett flertal uttalanden i denna riktning.³⁶

Till stöd för att avgörande betydelse vid jämningsbedömningen skall fästas vid vad som faktiskt kan ersättas ur föreliggande ansvarsförsäkring kan även åberopas hovrättsfallet RFS A 2004:32. I detta fall hade en anställd hos bolaget A genom oaktsamhet orsakat skada på egendom vars ägare erhöll ersättning ur sin egendomsförsäkring tecknad hos försäkringsbolaget B. B yrkade därefter med stöd av 3 kap 1 § SKL skadestånd från A motsvarande den utgivna ersättningen. A gjorde gällande att yrkat skadestånd enligt 3 kap 6 § SKL skulle jämkas till noll. Till stöd härför åberopades dels att inträffad

³⁴ Se även prop 1972:5 s 232 där det uttalas att ”regresskrav med stöd av de nya principalansvarsreglerna bör tillåtas i full utsträckning *inom ramen för* [betonat här] föreliggande ansvarsförsäkring”.

³⁵ Se SOU 1975:103 s 44 f.

³⁶ Se Ullman, Försäkring och ansvarsfördelning, Uppsala, 1999, s 387: ”Jämningsregeln har således den innebörden att en försäkringsgivare, som betalat skadeersättning ur en egendomsförsäkring, inte har rätt att utöva regress mot skadevällare i fråga om belopp som inte *omfattas av* [betonat här] skadevällarens ansvarsförsäkring”. Se även Radetzki, Praktisk skadeståndsbedömning, 2 uppl, Lund, 2010, s 85: ”Regeln innebär att ersättning ... i princip bara döms ut när skadan *absorberats av* [betonat här] ansvarsförsäkring”. Ytterligare hänvisningar kan göras till Bengtsson, Om jämkning av skadestånd, Stockholm, 1982, s 225 samt Bengtsson & Strömbäck, Skadeståndslagen. En kommentar, 4 uppl, Stockholm, 2011, s 134 f. Motsatt uppfattning kan möjligen skönjas i Hellner, Skadestånd och ”heta arbeten”, JT, 1995/96, s 1131 där författaren, inom ramen för ett rättspolitiskt resonemang, synes utgå från att förekomsten av självrisk inte medför jämkning enligt 3 kap 6 § första stycket SKL.

skada ersatts ur egendomsförsäkring på den skadelidandes sida, dels att den inträffade skadan, till följd av ett undantag beträffande skada på hyrd egendom, inte omfattades av den ansvarsförsäkring som A tecknat. Hovrätten uttalade att ”den del av skadan som inte *täcks av ansvarsförsäkringen* [betonat här] bör stanna på objektsförsäkringen”. Eftersom den ansvarsförsäkring som A hade, till följd av ett explicit undantag inte omfattade den inträffade skadan skulle skadeståndet skäligen jämkas till noll.³⁷

4.3 Närmare om avdrag för självrisk och hanteringskostnader

Det finns således stöd för att jämkning enligt 3 kap 6 § SKL som regel kan drivas ända till det belopp som faktiskt kan betalas ur föreliggande ansvarsförsäkring. Samtidigt är det naturligtvis fullt möjligt att det i specifika situationer kan finnas skäl att göra undantag från denna regel. Fråga uppkommer sålunda huruvida den ifrågavarande regeln bör upprätthållas eller om det finns skäl för undantag i de situationer som här är i fråga, där ansvarsförsäkringsersättningen reduceras genom självriskavdrag och/eller avdrag för hanteringskostnader som belastar försäkringen på ett sådant sätt att yrkat skadestånd ej ryms inom försäkringsbeloppet. Enligt 3 kap 6 § SKL skall denna fråga avgöras genom en skälighetsbedömning. Veterligen har frågan inte prövats av domstol. Inte heller synes den ha berörts i vare sig lagförarbeten eller doktrin.

Villkorsbestämmelser om självrisk innebär att parterna kommit överens om att skada under ett visst belopp inte ersätts ur försäkringen och att försäkringsersättningen vid större skador reduceras med motsvarande belopp. Avsikten är således att den försäkrade själv skall bära viss del av risken. Mot denna bakgrund skulle det kunna göras gällande att kostnaden för ansvarsförsäkringens självrisk, skäligen borde placeras på den ansvarige (försäkrade) och att förekomsten av självriskavdrag därför inte skäligen kan motivera att

³⁷ Genom att härutöver påpeka att den ifrågavarande ansvarsförsäkringen ostridigt var av ordinär beskaffenhet klargjorde domstolen att den genomförda jämkningen förutsatte att den ifrågavarande begränsningen av ansvarsförsäkringsskyddet inte inneburit något klart avsteg från vad som kan anses höra till god ordning i verksamhet av det aktuella slaget. För det fall att försäkringsskyddet inskränkts på ett sådant sätt att det avvikit från sådan god ordning hade, i enlighet med vad som framgått i avsnitt 3.3, ett hypotetiskt resonemang blivit nödvändigt. I den mån skadeståndsansvaret skulle ha omfattats av en ansvarsförsäkring som uppfyller kraven för sådan god ordning skulle fullt skadestånd ha dömts ut. Ett sådant hypotetiskt resonemang fördes i Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2011-05-12 i mål T 1438-10 (ej lagakraftvunnen; prövningstillstånd meddelat).

jämkning med stöd av 3 kap 6 § SKL drivs längre än till föreliggande ansvarsförsäkringsbelopp. Inte minst gäller detta mot bakgrund av att självriskklau-suler, i enlighet med vad som framgått i avsnitt 1, är så vanligt förekommande att grund för jämkning annars skulle kunna anses föreligga vid snart sagt varje regresskrav av det slag varpå denna uppsats tar sikte.

För att hanteringskostnader alls skall omfattas av en ansvarsförsäkring fordras, i enlighet med vad som framgått i avsnitt 1, att den bakomliggande åtgärden beslutats eller i vart fall godtagits av försäkringsgivaren. Följaktligen kan det konstateras att om förekomsten av hanteringskostnader som belastar försäkringen på ett sådant sätt att yrkat skadestånd ej ryms inom försäkringsbeloppet skulle kunna föranleda jämkning med stöd av 3 kap 6 § SKL, så skulle skadeståndets storlek i viss utsträckning vara avhängig ansvarsförsäkringsgivarens agerande.³⁸ Mot denna bakgrund skulle det kunna göras gällande att inte heller förekomsten av sådana kostnader skäligen kan motivera att jämkning med stöd av 3 kap 6 § SKL drivs längre än till föreliggande ansvarsförsäkringsbelopp.

Samtidigt kan det, i enlighet med vad som framgått i avsnitt 1 och 3.3, konstateras att det uttalade syftet med 3 kap 6 § SKL är att kostnaden för inträffad skada i största möjliga utsträckning skall allokeras till någon befintlig försäkring eller liknande anordning³⁹ och att en ordning där förekomsten av självriskavdrag respektive hanteringskostnader som belastar försäkringen så att yrkat skadestånd ej ryms inom försäkringsbeloppet ej tillåts påverka jämningsbedömningen får till följd att den ansvarige riskerar att tvingas betala en del av skadekostnaden ur egen ficka och således hamnar i konflikt med detta syfte. Mot denna bakgrund kan det, trots vad som nyss anförts, måhända anses skäligt att förekomsten av självriskavdrag respektive hanteringskostnader som belastar försäkringen så att yrkat skadestånd ej ryms inom försäkringsbeloppet faktisk tillåts föranleda jämkning enligt 3 kap 6 § SKL.

³⁸ Exempelvis skulle skadeståndets storlek kunna vara avhängig huruvida ansvarsförsäkringsgivaren väljer att lägga ut arbetet med utredning och förhandling beträffande den försäkrades skadeståndsskyldighet på extern konsult (varvid kostnader av här ifrågakvarande slag uppkommer) eller att ombesörja dessa uppgifter med egen personal (varvid sådana kostnader ej uppkommer).

³⁹ Från förarbetena till SKL, se prop 1972:5 s 228 ff. Hänvisning kan även göras till SOU 1975:103 s 44; Bengtsson & Strömbäck, Skadeståndslagen. En kommentar, 4 uppl, Stockholm, 2011, s 133 samt Dufwa, Flera skadeståndsskyldiga, Stockholm, 1993, s 1580.

Till stöd härför kan även anföras att rättspraxis, i enlighet med vad som framgått i avsnitt 4.2, ger vid handen att inskränkningar i ansvarsförsäkringskyddet faktiskt påverkar bedömningen av om och i vilken utsträckning jämkning med stöd av 3 kap 6 § SKL skall ske. Att en begränsning av försäkringsbeloppet beaktas följer redan av NJA 1996 s 118. Att ett uttryckligt undantag beträffande skada på hyrd egendom beaktas följer av RFS A 2004:32. Inget av dessa båda rättsfall kan sägas indikera att denna förmåga att påverka jämningsbedömningen enligt 3 kap 6 § SKL skulle tillkomma vissa typer av inskränkningar i ansvarsförsäkringskyddet men inte andra. Mot denna bakgrund kan det framstå som mest konsekvent att även villkorsbestämmelser beträffande självrisk respektive hanteringskostnader som omfattas av försäkringen och därvid belastar försäkringsbeloppet, som också de innebär inskränkningar i ansvarsförsäkringskyddet, beaktas och sålunda tillåts föranleda jämkning enligt 3 kap 6 § SKL.⁴⁰

4.4 Slutsatser

Sammantaget kan det på intet sätt uteslutas att det vid tillämpning av 3 kap 6 § SKL finns utrymme för att beakta *att* den ansvarsförsäkringsersättning vartill den ansvarige äger rätt skall reduceras med ett självriskbelopp *och/eller att* förekomsten av hanteringskostnader belastar ansvarsförsäkringen på ett sådant sätt att yrkat skadestånd ej ryms inom försäkringsbeloppet. I ljuset härav måste den försiktighet som, i enlighet med vad som framgått i avsnitt 1, präglar förekommande yrkanden om jämkning med stöd av 3 kap 6 § SKL anses vara obefogad. Vid regresskrav av här ifrågakarande slag bör den ansvarige sålunda inte slentrianmässigt avstå från att kräva jämkning när yrkat skadestånd är lägre än föreliggande ansvarsförsäkringsbelopp och i andra fall låta sig nöja med att yrka jämkning till detta belopp. I stället bör jämkning yrkas till det belopp som faktiskt kan betalas ur försäkringen efter avdrag för självrisk och/eller hanteringskostnader som belastar försäkringen så att yrkat skadestånd ej ryms inom försäkringsbeloppet. Möjligen skulle så utformade jämningsyrkanden kunna blottlägga en hittills outnyttjad jämningspoten-

⁴⁰ I enlighet med vad som gäller i fråga om andra inskränkningar av försäkringskyddet skulle detta emellertid endast gälla under förutsättning att den ifrågakarande inskränkningen inte medför att ansvarsförsäkringskyddet på ett tydligt sätt avviker från vad som kan anses utgöra god ordning i verksamhet av det aktuella slaget. Vid sådan avvikelse skulle, i enlighet med vad som framgått i avsnitt 3.3 och 4.2, jämningsbedömningen i stället få utföras med utgångspunkt i ett tänkt försäkringskydd som uppfyller nämnda krav på god ordning.

tial. Under alla förhållanden förtjänar de att göras till föremål för domstolsprövning.

5. Något om innebörden av avtalsbestämmelser som begränsar en parts skadeståndsskyldighet genom hänvisning till dennes försäkringsskydd

5.1 Avtalsbestämmelserna

I anslutning till den nu genomförda analysen kan det finnas anledning att göra några reflektioner beträffande en likartad frågeställning som stundom aktualiseras på den kommersiella avtalsrättens område. Frågeställningen gäller den närmare innebörden av avtalsbestämmelser som begränsar en parts skadeståndsskyldighet genom en hänvisning till dennes försäkringsskydd. Sådana avtalsbestämmelser förekommer i vart fall i några av de olika standardavtal som nyttjas frekvent inom entreprenadsektorn. I såväl AB 04⁴¹ som ABT 06⁴² återfinns sålunda i 5 kap 11 § en bestämmelse med följande lydelse:

”Part är skyldig att ersätta motparten för sådan skada som inte skall ersättas enligt bestämmelserna ovan i detta kapitel, om han varit vårdslös eller om skadan beror på fel för vilket entreprenören är ansvarig. Ersättningskyldigheten är begränsad till 15 % av kontraktssumman. Denna begränsning gäller inte, om den ansvarige har försäkringsskydd till högre belopp. I sådant fall maximeras ersättningskyldigheten till detta belopp jämte förekommande självrisk.”

5.2 Är ansvaret begränsat till försäkringsbeloppet eller till det belopp som faktiskt kan betalas ur försäkringen efter avdrag för hanteringskostnader?

I likhet med 3 kap 6 § SKL ger de två avslutande meningarna i denna bestämmelse upphov till frågan om huruvida ansvaret är begränsat till avtalat försäkringsbelopp eller till det lägre belopp som faktiskt kan betalas ur försäkringen efter avdrag för hanteringskostnader som belastar försäkringen så att yrkat skadestånd ej ryms inom försäkringsbeloppet? Att förekomsten av

⁴¹ Allmänna bestämmelser för byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader (från 2004).

⁴² Allmänna bestämmelser för totalentreprenader avseende byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader (från 2006).

självriskavdrag inte kan medföra någon ansvarsbegränsning uttalas däremot explicit.

I nu aktuellt sammanhang måste denna fråga avgöras genom avtalstolkning.⁴³ Under förutsättning att subjektiv tolkning inte är möjlig⁴⁴ måste tolkningen göras med utgångspunkt i den citerade bestämmelsens ordalydelse.⁴⁵ Bestämmelsen stipulerar att ersättningsskyldigheten skall begränsas till ett belopp som motsvarar den ansvariges *försäkringskydd* jämte förekommande självrisk. Den språkliga innebörden härav kan knappast missuppfattas. Försäkringskyddet uppgår till det belopp som faktiskt kan betalas ur försäkringen. För belopp däröver kan den ansvarige nämligen inte anses vara skyddad av försäkringen.

I samma riktning pekar det sammanhang i vilket den ifrågavarande bestämmelsen återfinns tillsammans med bestämmelsens syfte.⁴⁶ 5 kap 11 § i AB 04 och ABT 06 innefattar en långtgående ansvarsbegränsning vars syfte synes vara att skadekostnader till stor del skall allokeras till endera partens försäkring. I detta avseende påminner bestämmelsen i stor utsträckning om jämningsregeln i 3 kap 6 § SKL. Eftersom den skadelidande själv förväntas ha försäkring mot skada är det en utgångspunkt att krav på ersättning typiskt sett utgörs av regresskrav från den skadelidandes försäkringsgivare. I denna situation har det ansetts rimligt att den ansvarige inte skall behöva utge ersättning som överstiger 15 % av kontraktssumman. Överskjutande skadekostnad allokeras till den skadelidandes försäkring. I den mån ersättningsskyldigheten omfattas av ansvarsförsäkring kan en sådan ansvarsbegränsning emellertid inte anses motiverad. I denna situation kan ersättningen följdriktigt överstiga 15 % av kontraktssumman. I stället föreskrivs att ersättningen skall motsvara föreliggande försäkringskydd jämte avtalad självrisk. För att

⁴³ Vid sidan om de specifika litteraturhänvisningarna i det följande kan en allmän hänvisning i fråga om avtalstolkning göras till dels Adlercreutz & Gorton, *Avtalsrätt II*, 6 uppl, Lund, 2010, dels Ramberg & Ramberg, *Allmän avtalsrätt*, 8 uppl, Stockholm, 2010, kap 10.

⁴⁴ Den subjektiva (partsorienterade) tolkningens primära ställning framhålls i exempelvis Bernitz, *Standardavtalsrätt*, 7 uppl, Stockholm, 2008, s 78 ff och Lehrberg, *Avtalstolkning*, 5 uppl, Uppsala, 2009, s 37 ff.

⁴⁵ I fråga om ordalydelsens centrala ställning vid den objektiva (uttrycksorienterade) tolkningen, se exempelvis Bernitz, *Standardavtalsrätt*, 7 uppl, Stockholm, 2008, s 81 och Lehrberg, *Avtalstolkning*, 5 uppl, Uppsala, 2009, s 89 ff.

⁴⁶ I fråga om det språkliga sammanhanget (kontexten) respektive den omtvistade avtalsbestämmelsens syfte som tolkningsfaktorer, se exempelvis Bernitz, *Standardavtalsrätt*, 7 uppl, Stockholm, 2008, s 81 f och Lehrberg, *Avtalstolkning*, 5 uppl, Uppsala, 2009, s 99 ff och 112 ff.

det nämnda syftet bakom 5 kap 11 § i AB 04 och ABT 06, att allokera skadekostnader till föreliggande försäkringar, inte skall gå förlorat, är det emellertid vitalt att den ansvarige i denna situation inte kan dömas att utge mer än det belopp som faktiskt kan betalas ur föreliggande försäkring för att täcka dennes ansvar, jämte avtalat självriskbelopp.

Såväl en spåklig som en kontext- och syftesorienterad tolkning ger sålunda vid handen att ansvaret enligt de två avslutande meningarna i 5 kap 11 § i AB 04 och ABT 06 inte endast är begränsat till föreliggande ansvarsförsäkringsbelopp utan till det lägre belopp som faktiskt kan betalas ur försäkringen efter avdrag för hanteringskostnader som belastar försäkringen så att yrkat skadestånd ej ryms inom försäkringsbeloppet.⁴⁷

6. Sammanfattande slutsatser

Slutsatsvis har analysen i denna uppsats givit vid handen att det på intet sätt kan uteslutas att det vid tillämpning av 3 kap 6 § SKL finns utrymme för att beakta *att* den ansvarsförsäkringsersättning vartill den ansvarige äger rätt skall reduceras med ett självriskbelopp *och/eller att* förekomsten av hanteringskostnader belastar ansvarsförsäkringen på ett sådant sätt att yrkat skadestånd ej ryms inom försäkringsbeloppet. I ljuset härav måste den försiktighet som präglar förekommande yrkanden om jämkning med stöd av 3 kap 6 § SKL anses vara obefogad. Vid regresskrav av här ifrågasvarande slag bör den ansvarige sålunda inte slentrianmässigt avstå från att kräva jämkning när

⁴⁷ Ett visst stöd härför återfinns i den entreprenadjuridiska litteraturen. Se Hedberg, Ansvar inom entreprenadjuridiken, Stockholm, 2011, s 83 där författaren med sikte på 5 kap 11 § AB 04 gör följande uttalande: ”Dels är ansvaret begränsat till 15 % av kontraktssumman men denna begränsning gäller inte om ett större skadestånd *kan utgå* [betonat här] genom den ansvariges – vanligen entreprenörens – ansvarsförsäkring. Om försäkringen *täcker* [betonat här] mer än de sagda 15 procenten utnyttjar man försäkringen så långt det går eftersom ju skadan då *inte drabbar den skadevällandes plänbok* [betonat här].” Se även samma författares Kommentarer till AB 04, ABT 06 och ABK 09, Stockholm, 2010, s 98. Hänvisning kan även göras till Liman, Enreprenad- och konsulträtt, 8 uppl, Stockholm, 2007, s 156 där författaren med sikte på 5 kap 11 § AB 04 uttalar att ”skadeståndsskyldigheten är begränsad till 15 % av kontraktssumman om inte skadan *täcks* [betonat här] av den ansvariges försäkring”. Se dock Bengtsson, Ullman & Unger, Allehanda om skadestånd i kontraktsförhållanden, Stockholm, 2009, s 78 där det med sikte på 5 kap 11 § i AB 04 och ABT 06 uttalas ansvaret ”är begränsat till det belopp som täcks av försäkringen, vare sig beloppet betalas ut eller inte”. Uttalandet är något motsägelsefullt men skulle måhända kunna tolkas såsom innebärande att den ansvarige är skyldig att utge ersättning upp till ett belopp som motsvarar föreliggande ansvarsförsäkringsbelopp och att detta gäller oberoende av om ersättning betalas ur försäkringen eller ej.

yrkat skadestånd är lägre än föreliggande ansvarsförsäkringsbelopp och i andra fall låta sig nöja med att yrka jämkning till detta belopp. I stället bör jämkning yrkas till det belopp som faktiskt kan betalas ur försäkringen efter avdrag för självrisk och/eller hanteringskostnader som belastar försäkringen så att yrkat skadestånd ej rymms inom försäkringsbeloppet. Möjligen skulle så utformade jämkningsyrkanden kunna blottlägga en hittills outnyttjad jämkningspotential. Under alla förhållanden förtjänar de att göras till föremål för domstolsprövning.

Vidare har det konstaterats att avtalsvillkor som begränsar en parts skadeståndsskyldighet genom en hänvisning till dennes försäkringsskydd återfinns i de båda likalydande bestämmelserna i 5 kap 11 § AB 04 och ABT 06. Analysen har givit vid handen att innebörden av de båda avslutande meningarna i dessa bestämmelser av allt att döma är att den kontraktsbrytande partens skadeståndsansvar inte endast är begränsat till föreliggande ansvarsförsäkringsbelopp utan till det lägre belopp som faktiskt kan betalas ur försäkringen efter avdrag för hanteringskostnader som belastar försäkringen så att yrkat skadestånd ej rymms inom försäkringsbeloppet. Att förekomsten av självriskavdrag inte kan medföra någon ansvarsbegränsning uttalas däremot explicit i de båda bestämmelserna. Sätillvida uppvisar dessa sålunda en tydlig avvikelse i förhållande till 3 kap 6 § SKL.